

NÁVRH SMERNICE PRE POSTUP DELEGÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

NA 42. ZASADNUTÍ GENERÁLNEJ KONFERENCIE UNESCO

Paríž, 7.-22.11.2023

42. Generálna konferencia UNESCO bude zasadať v dňoch 7.-22.11.2023. Politicky významnou časťou 42. GK bude všeobecná politická debata v dňoch 8.-13.11.2023, na ktorej vystúpia vedúci delegácií členských krajín UNESCO. Delegáciu Slovenskej republiky bude viesť minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, ktorý sa zúčastní na slávnostnom otvorení 42. GK 7.11.2023 a vystúpi vo všeobecnej politickej rozprave.

Okrem členov oficiálnej časti delegácie uvedených v návrhu uznesenia, zloženie delegácie bude vychádzať z obsahového zamerania programu rokovaní GK UNESCO a z potreby zabezpečiť kvalifikované obsadenie pléna a odborných komisií podľa programu a jednotlivých priorít Slovenskej republiky.

Delegácia Slovenskej republiky bude pôsobiť vo všetkých orgánoch, t. j. v pléne, v odborných komisiách a vo výboroch GK UNESCO a jej expertnú časť budú tvoriť zástupcovia príslušných rezortov, ako aj členovia sekcií a vedeckých výborov Slovenskej komisie pre UNESCO.

Voľby nových členov Výkonnej rady UNESCO sa uskutočnia 15.11.2023 a voľby do subsidiárnych výborov UNESCO 16.11.2023. Slovenská republika v rámci 2. volebnej skupiny predložila kandidatúru do Medzivládneho výboru programu Informácie pre všetkých, o zložení ktorého sa bude hlasovať počas zasadnutia 42. GK.

Návrh programu 42. GK obsahuje viacero tém, z pohľadu Slovenskej republiky, ako aj organizácie medzi najdôležitejšie patria:

- schválenie rozpočtu na roky 2024-2025;
- schválenie programu a rozpočtu na roky 2026 - 2029;
- Jeruzalem a Blízky východ;
- založenie Centra kategórie 1 UNESCO v Šanghaji;
- voľby do Výkonnej rady UNESCO na roky 2023-2027.

Delegácia Slovenskej republiky bude vo vystúpeniach vo všeobecnej politickej rozprave, v programových komisiách a výboroch, ako aj v rámci multilaterálnych a bilaterálnych rokovaní postupovať v súlade so zahranično-politickými prioritami a cieľmi Slovenskej republiky, ktoré sú obsiahnuté v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky a v dokumente Zahraničná a európska politika Slovenskej republiky v roku 2023, rovnako aj v úzkej koordinácii s členskými krajinami EÚ.

Slovenská republika bude podporovať cielené úsilie medzinárodného spoločenstva v rámci UNESCO zamerané na podporu vzdelávania a vedy, ochrany svetového a nehmotného dedičstva, ľudských práv, ako aj slobody slova a rozvoja médií. Rovnako bude podporovať iniciatívy

zamerané na posilnenie demokratických princípov, či zvyšovania povedomia o klimatických zmenách.

Pre Slovenskú republiku je v súlade s princípom efektívneho multilateralizmu kľúčové posilnenie medzinárodných organizácií, vrátane Organizácie Spojených národov a jednotný postup EÚ na medzinárodných fórach, vrátane UNESCO, s cieľom upevňovať postavenie EÚ ako globálneho aktéra v oblasti udržateľného rozvoja v súlade s cieľmi Agendy 2030.

Účasť na 42. GK by zo strany slovenskej delegácie mala byť využitá aj na aktívne presadzovanie kandidatúry Slovenskej republiky do Výkonnej rady UNESCO na roky 2023 – 2027 a do Medzivládneho výboru pre program Informácie pre všetkých na roky 2023-2027.

Programové komisie UNESCO

Počas 42. GK UNESCO bude zasadať 5 programových komisií zameraných na hlavné programové oblasti UNESCO: vzdelávanie (ED), prírodné vedy (SC), spoločenské a humanitné vedy (SHS), kultúra (CLT), informácie a komunikácie (CI), ako aj komisia pre finančné, administratívne a všeobecné otázky, programovú podporu a externú spoluprácu (APX).

Vzdelávanie

UNESCO je v systéme OSN gestorom cieľa udržateľného rozvoja č. 4 (*SDG 4*) – *Zabezpečiť inkluzívne, spravodlivé a kvalitné vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých*. Jeho aplikovanie v praxi je dlhodobou prioritnou oblasťou pôsobnosti UNESCO, ako aj Slovenskej republiky s akcentom na aspekty trvalo udržateľného vzdelávania, globálneho vzdelávania a otvorenej vedy.

Slovenská republika sa taktiež aktívne venovala schvaľovaciemu procesu prístupu ku Globálnemu dohovoru o uznávaní vysokoškolských diplomov z dielne UNESCO, na príprave ktorého participovali aj slovenskí experti. Ide o prvý dohovor o vysokoškolskom vzdelávaní s celosvetovou pôsobnosťou zameraný na zvýšenie mobility študentov/absolventov a skvalitnenie vzdelávania. Slovenská republika bola medzi prvými krajinami, ktoré predmetný dohovor ratifikovali (v júli 2022) a po jeho nadobudnutí platnosti (5.3.2023) sa sústredí na jeho aplikáciu v praxi.

Z pohľadu Slovenskej republiky bude počas GK prínosné sledovať aj body týkajúce sa prehľadu aktivít programu UNESCO katedier (aktuálne na Slovensku pôsobia 4 UNESCO katedry) a založenia Centra kategórie 1 UNESCO v Šanghaji zameraného na podporu vzdelávania v oblasti vedy, nových technológií, inžinierstva a matematiky.

Sieť učiacich sa miest UNESCO – Aktuálne ju tvorí takmer 300 miest z celého sveta, ktoré podporujú neformálne vzdelávacie aktivity, celoživotné vzdelávanie, vyučovanie na pracoviskách a vzdelávanie v rodinách a komunitách. Členstvo v sieti taktiež poskytuje výbornú príležitosť na nadväzovanie nových partnerstiev a zdieľanie *know how* a skúseností pri riešení problémov, ktorým učiace sa mestá čelia. Slovenskú republiku od septembra 2022 v sieti úspešne zastupuje mesto Trnava.

Prírodné vedy

UNESCO sa kontinuálne zasadzuje za zvyšovanie povedomia a zvýšenú edukačnú činnosť v oblasti klimatických zmien a ich prehlbujúcimi sa vplyvmi, ako aj ochrany biodiverzity. Pre Slovenskú republiku je dlhodobou dôležitou oblasťou angažovania sa na pôde UNESCO aj manažment vodných zdrojov a vodného hospodárstva. Je preto aktívne zastúpená v Medzivládnej rade Medzivládneho hydrologického programu (IHP) s mandátom do konca roku 2023.

Medzi ťažiskové programy v oblasti prírodných vied patrí aj program Človek a biosféra (MAB), ktorý sa v praxi realizuje prostredníctvom Svetovej siete biosférických rezervácií, do ktorej patria aj štyri biosférické rezervácie na Slovensku – *Slovenský kras (od roku 1977)*, *Pol'ana (1990)*, *Východné Karpaty (1992)* a *Vysoké Tatry (1992)*.

Slovenská republika aktuálne pôsobí v prestížnej Medzinárodnej koordinačnej rade Programu Človek a biosféra (MAB) počas obdobia rokov 2021 - 2025. Slovenská republika je od roku 2020 zastúpená v Medzinárodnom poradnom výbore pre biosférické rezervácie.

Spoločenské a humanitné vedy

Podpora sociálnej inklúzie, zbližovanie kultúr, boj proti radikalizmu a všetkým formám diskriminácie a najnovšie aj dopady svetovej migrácie sú aktuálne témy, na ktoré UNESCO reaguje. UNESCO zohráva taktiež úlohu normatívnej agentúry v oblasti etiky a bioetiky prostredníctvom Svetovej komisie pre etiku a technológie (COMEST) a Medzinárodného výboru pre bioetiku (IBC). Slovenská republika sa aktívne angažuje v problematike etiky umelej inteligencie a bioetiky a aktuálne pôsobí aj v Medzivládnom výbore pre bioetiku v rámci 4-ročného obdobia do r. 2025.

Jedným z nosných programov UNESCO je aj Program Riadenie spoločenských zmien (MOST) zameraný na podporu využívania a výmeny znalostí a skúseností širokého spoločenského spektra v prospech pozitívneho dopadu spoločenských zmien vo svete. Slovenská republika v roku 2023 ukončí svoje 8 rokov trvajúce členstvo v Medzivládnom výbore pre MOST (dva po sebe idúce mandáty).

Kultúra

V čase súčasných multiplikačných kríz UNESCO naďalej zohráva vedúcu úlohu pri ochrane svetového kultúrneho dedičstva. **Dohovor o ochrane svetového dedičstva UNESCO** je z pohľadu ochrany kultúrnych a prírodných pamiatok najdôležitejším globálnym svetovým dohovorom. Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru od roku 1993 a prispieva aj do Fondu svetového dedičstva.

K dnešnému dňu má Slovenská republika celkovo zapísaných 8 pamiatok na Zozname svetového dedičstva UNESCO: *Banská Štiavnica a technické pamiatky okolia*; *Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia*; *Rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec*; *Historické jadro mesta Bardejov*; *Drevené chrámy v slovenskej časti Karpatského oblúka*; *Jaskyne Aggteleckého a*

Slovenského krasu a Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy a Hranice Rímskej ríše – Dunajský Limes.

Ochrana nehmotného kultúrneho dedičstva - Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru na ochranu nehmotného dedičstva od roku 2006. Na prestížnom Reprezentatívnom zozname nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO dnes figuruje 9 slovenských prvkov: *Fujara a jej hudba (2008); Terchovská muzika (2013); Gajdošská kultúra (2015); Bábkarstvo na Slovensku a v Čechách (2016); Horehronský viachlasný spev (2017), Modrotlač (2018), Drotárstvo (2019), Sokoliarstvo – živé dedičstvo ľudstva (2021) a Tradície spojené s chovom koní plemena Lipican (2022).*

Oblasť nehmotného kultúrneho dedičstva je jednou z prioritných domén UNESCO a zároveň Slovenskej republiky v UNESCO. Silnú expertízu Slovenskej republiky v agende ochrany živého dedičstva reflektuje aj jej historicky prvé pôsobenie v Medzivládnom výbore na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva (na obdobie rokov 2022-2026), ktorý o. i. rozhoduje o zápisoch prvkov a dobrých praktík ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na jednotlivé zoznamy UNESCO.

S cieľom podpory aktivít v rámci Dohovoru o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenská republika v r. 2022 zaslala do Fondu na podporu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO príspevkov v sume 8 000 eur. Rovnako si vo svetle tohtoročného 20. výročia dohovoru pripomína jeho dôležitosť pre budovanie národnej kultúrnej identity formou rôznorodých aktivít, workshopov a konferencií.

Ochrana kultúrneho dedičstva v ohrození – UNESCO je na čele viacerých iniciatív zameraných na ochranu a zachovanie kultúrnych pamiatok ohrozených konfliktmi (Ukrajina, Irak, Libanon, Náhorný Karabach).

Slovenská republika sa stala v roku 2019 členom Medzivládneho výboru Dohovoru UNESCO z roku 1970 o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu a vývozu predmetov kultúrnej hodnoty, ide o 4-ročný mandát, ktorý skončí v roku 2023. Jedným z hlavných cieľov pôsobenia je prispieť k prehĺbeniu spolupráce medzi EÚ a UNESCO v tejto oblasti. Slovenská republika zároveň prispieva do Fondu UNESCO pre kultúrne dedičstvo v ohrození, naposledy v r. 2020 sumou 5 000 eur.

Sieť kreatívnych miest UNESCO - Sieť kreatívnych miest UNESCO bola založená v roku 2004 s cieľom umiestniť tvorivý a kultúrny priemysel do stredu záujmu pri plánovaní rozvoja a aktívne spolupracovať na medzinárodnej úrovni. Mesto Košice je prvým slovenským mestom, ktoré sa v roku 2017 stalo Kreatívnym mestom UNESCO v oblasti mediálneho umenia.

Komunikácia a informácie

UNESCO je jedinou špecializovanou agentúrou v systéme OSN, ktorá sa venuje problematike bezpečnosti novinárov. Každoročne vydáva správu o bezpečnosti novinárov s dôrazom na prípady beztretnosti páchatel'ov násilia na novinároch, vrátane monitorovania

súdnych konaní a následných opatrení prijatých na ochranu novinárov v členských krajinách UNESCO.

Slovenská republika sa na pôde UNESCO aktívne profiluje v témach bezpečnosti novinárov s akcentom na bezpečnosť žien novinárov, ako aj podpory slobody slova, ktoré sú pevnou súčasťou priorít rezortov zahraničných vecí a kultúry SR. Je aktívnym členom UNESCO Skupiny priateľov na podporu bezpečnosti novinárov, ako aj tzv. Koalície za slobodu médií, v rámci ktorej sa zasadzuje za prijímanie rozhodnutí, týkajúcich sa beztretnosti a bezpečnosti novinárov. V roku 2022 prispela sumou 7 000 eur do Multidonorského programu UNESCO na podporu slobody vyjadrovania a bezpečnosti novinárov.